

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jöns Hansson
 Härad: H. Luge de n. Rönnebergs Adress: Hvistofta på Hallåkra
 Socken: Hvistofta Berättat av: Jöns Hansson och fädern
 Uppteckningsår: 1934 Född år i 1848 i Hvistofta

Uppteckningen rör 1850 och desinierna der omkring
om jårbruket samt seder och förhållande vid jul-
tider m.m. Jåg tänker mig att sådana skri-
vetser som minar, skall väl omredigeras och
vederbörande, och rättas stavfel, och ta ut det
som har värde, och bevaras till efterkomande.
kan ske något kommer att publiceras i någon
årsbok. Genom ert frågofornelår har jag kommit
att tänka på vajebanda, såsom hur folkets skv-
larv gestaltade sig under min skolgång på 1850
och 60 talet, samt något om allmogens liv och leverne
under desinierna omkring ovannämde årtul.
förutsatt om hälsan håller fortfarande

Omkring ~~1850~~ 1850-60-talet var det ett bruk att
rågen som alltid var först mogen och inkrästat
bestods det en särskild god måltid. då huvud-
rätten var risgröt som annars var sälsynt i
i den tiden. Rågen samt ären vetet som ej
odlades mycket i den tiden, pjättades en
då den följdes med lien intill det som var
chuggen och togs upp i nekar, merändels en
fuentimen och ambands med palmband av
andra derefter, så innan de slutade arbetet
för dagen skulle de alla dra dra det ihop
och sätta upp det i skylar eller hoo som det kallades.
Wärsäden mejades av då de ~~sk~~ hade sk. meji-
rede på nedre ändan av liestavet så de lade
ut det vackert ut i stråror med axen utåt, men
det skulle vara till att bruka lien ordentligt och
hålla den vass så det blev avhuggen ordentligt

På ett medelstort ställe kunde de vara sädär en
5-6 man i rad efter varandra, så kunde det hända
att någon ej kunde följa den föregående, så den
efter honom kunde hugga ut honom som det kall-
lades, med att hugga in i säden till höger om
honom och på så sätt gå förbi honom. Då det så
legat på skur ett par dagar att torras skulle det lot
nekas och ombindas med halmband, och sättas
upp i skylar merändels med 3 travar i varje (en
trave 20 st.) och därav beräknades hur bra säden
var på stycket. På större eller medelstora ställen
hade de gamla quiner innan hösten, att sno
halmband att binda säden med, de hade litet
betalt en eller två styver ^{för 3} travar (en styver 20 st.)
men så kunde de få något in natura såsom
ett kerus mjölk eller ^{en} kaka bröd

3)

4034

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

På 1860-70 talet sjungs en sång varav några verser så här

Bonden tager sin hustru vid hand, de går och ser på deras åkerland, med dessa orden ^{de} sprüken samman om sädesjorden.

Wår råg så vacker den står i år, men kornet det något sämre står, men der på backen, bovetet bortgått av frost om natten.

Skom låter oss se våra oxar och kor, den brune hästen när han blir stor, tretusen daler han kostar säkert när han blir falen.

Nu malkas de den gröna lund, der vilar de sig en liten stund, i gräset gröna, der vilar han hos sin trära sjöna. Bovete har jag ej sett odlas sen 1868. I ett värå i den gamla mjörisan heter ^{det} göre art och smår och mjölken söt, bovetet till bovetegröt. I mina föräldrars ungdom odlades det bovetete

Skriv endast på denna sida!

nästan allmänt

4)

4034

De som fick först inhästat ovännamnde tid lagade
de med att sista lasset var litet så ungdomarne
kunde åka i det hem, så utbringade de ett långt
utdraget trefulldigt hurra, som vid långt väder
kunde höras vidt omkring, så körde de allt vad
hästarna kunde trava hem i logan der värdfolket
tog emot dem, mannen med flaskor och glas och
samligstades och bjöd på en sup på dem som dem
ville ha, och kvinnan uttalade gudsvälsignelse
för äringern (grödan)

Så efteråt merändels en lördag, var det höstgille
för alla som deltagit i hösten säson Tjenare och
husmän som samligstades med hela sin familj fick
vara med, då de fick en god måltid och samt
en tuting för männen samt kvinnorna kaffe med
tillbehör, och så spel och dans på en loga där gläd-
jen stod högt i tak. Kvistotta Wallåkra j. 16.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

Flor det gick till med träskning och såsom
har jag berättat förut. Folkminnes turlinga
stärker här att Carl Mattson ett 2. tröcke man kunde
tröcka 30 tröcker för dag och de kunde ej tröcka mer än högst
10 tröcker i ett h. 51. av trö. 6. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

I den gamla tiden på 1850-60-70 talen, var det så
högtidligt med ringning och kimning i kyrkorna
julaften och juldags morgon, och lika dant om nyår.
Det var närbaende unge män så der var 10-12 stycken
som något innan på julaften som ringde 1/4 timme
och så kimmade lika länge, och så lika länge om
vartannat så det kunde vara något över en timme.
Männen som kimmade ställde sig utan om klocke-
kanten, och tog fatt om klockeklappen med båda
händerna och bearbetade klockekanten det fortaste
han kunde och så samtidigt båda klockarna så
det härdes som ett enda ljud, och kunde vid lungt
väder höras från mer än en kyrka samtidigt.
Innan de så skildes bestämdes vem som skulle
ha lyktan på juldagsmorgon vid 4-5 tiden den eller
de skulle efter ringningens ljudet hem på häkt en jul-
glogg ett halft stop konjak uppvärmt till kokpunkten
med kryddar i

6) kvistäfte 9h

4034

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

Det förekom ej något rätt skämt, utom det gick
högtidligt till. Såsom exempel på min barnoms
jular, då far i skymningen satte sig att mala
senap i den stora svarvade träkoppen med kumon-
kulan en 4-5 tum i diameter. Då detta var gjort
tog han fram mässings ljusstaken och serien
att snoppa tälgljuset med och bluntpåkeru det
och sen kom han fram med en nyinköpt tobaks-
kardus, med påskrift ystads ärligt och gott, och
bakus på tunnman föreställande en man på en tunna
med en klappa i handen
med dessa små handlinger tyckte vi barn att julen
börjades så högtidligt
Julafton sen det var mörkt, kom det julklapporad från
släktet och vänner någon sak till var och en i famit-
jen, och även till enskilda personer, och krustades
in om lären av någon man som ej skulle lita ta
sig, och så fick de gissa sig till varifrån det kom.

Skriv endast på denna sida!

Den kumonkulan har jag ännu som ett minne från
min barnoms.

8

7)

Knitofte, Sk

4034

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Juldagarna var det s. k. aftonsång eller mässe
i kyrkan, som besöktes ganska flitigt då folket var
mera kyrkligt än i vår tid. Det fanns ej några ins-
divider, som försötete att omkullkata samhällets ord-
ning och bekämpa religionen och samvetet var mera
känsligt för stillkörtigheter än i vår tid.

Juldagen tillbringades i stillhet inom familjerna
i allmänhet. Sedan under juldagarna förekom en
en hel del gyskell och skämt av varjehanda, såsom
inkastade en ^{i stugan} docka förstållo ett barn, adre-

svrad till en janta, av en man, kanske en försam-
lingsvärd, men så fick han ^{vara} ~~gick~~ i värringen och
merändels i strumpslösten så det kunde ej höras
vad håll han sprang, kunde de ta honom fick han
följa med tillbaka i stugan, och då blev utsatt
för mycket skämt såsom barnafur m m.

Det inkastades även andra skämtsamma saker

8)
3
uthärlning

4034

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Så klädde de ut sig såsom ^{quinnor} män till män med lin-
blinor till skägg, och så en stor man till en väldigt
stor tjock kåsing med en sehal om huvudet.

Det kunde även vara 3-4 personer som klädde ut
sig med ansiktsmask i olika fysononier och i sådant
besökte flera ställen under quällen, det ansågs
som en stor skam om någon försökte att demotera
dem så att de kunde igenkännas.

Det brukades att att klä ut en gubbe av långhalm
påkläd av overlagda kläder, håret på nacken
kunde vara av en kosvans, skägget av linbli-
nor och så syddes något tyg föreställande ögonmås
och mun, och så hatt på huvudet så den skulle så
mycket som möjligt ^{be ut som} ~~se ut som~~ ^{en} som en man, då de så sände
konon ut i leyden sökte att om de ^{kunde} ställu den
mot en stugudörr som gick inåt då han föll
i farnnen på den som öppna dörren.

9)

4034

Så sändes den ut från ett ställe till ett annat med skänksamman skrifvelser med betyg och rekommendering än såsom går dedräng, än som ryektare sökte även kondition hos handtverkare, då den sänds omkring på julqvällarna på rätt många ställe hade den till sist många skänksamman skrifvelser på fickan.

Lekar

Så under julqvällarna förekom en hel del lekar och konster såsom sko blaeka (men det är ett stort) näckor ännu (ankor) vandru med dalaren lätesu kniven å lammman - se de tre helige kongarna man som är svåra att bestå så de kan begripas.

Så några ungdomar var samlade på något ställe förekom en hel del lekar och parat lekar såsom lina värme-gömnas ringen - byta mukur-letra blinz geleack - vandru med dalaren och sitta i en ring och och sjunga denna dalen den skall vandru från den ene till den andre, då en inne i ringen

Skriv endast på denna sida!

försök att ta den

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Deessa konster och lekar skulle kanske
liksom hurs skottens plogladans fotograf
grafaras så de kunde begripas

Julkalm råghalm på golvet mins jag sj, det tulte
 mina fäder om att de hade i deras ungdom, alltid
 der de hade bergde, mera sällan på brädgolv, det höll
 i tillis fosfor svavelständerstickorna kom till, på 1830-40
 talet då det blev för riskabett med elden med kalm
 på golvet. Dess förinnan, gjorde de upp eld med stål
 flintu och fröske som var en genomruttet träskud
 trädbit som var mycket eldfingel, de hade en ukål-
~~de~~ brad trädbit 8-9 tom lång 3-4 tom bred och djup
 allt invändigt, som kallades fyrkar, deri elddonen för-
 varades, då de så skulle göra upp eld tog de flintan
 och slog mot stålbiten så det blev eldgristor som föll
 på frösket som tog eld, och så med en träspån förde
 elden till tranlampan och vidare till kakelungnen
 och så en brädbit som lades på fyrkaret så frösket
 släcktes. Ett sådant fyrkar hade mina föräldrar så
 jag vet mycket väl hur det såg ut.

Elddon.

De hade en rätt trästång med en järnkeroh
 i övre ändan der en krampa i bjelkans insid
 kuckelungnen, att hänga den i, den räckte unge-
 får ner ^{mitt} mellan loftet och golvet, och i nedre ändan
 var en brädbit att sätta tranlampan på, den kallades
 lompedallan. Såltranlampan var en bläckplät-
 bit, uppvisket i kanterna med en hopvisket spets i ena
 sidan att lägga vecken i som var snod av lingarn
 och räckte ner i lampan, ljuset eller lågan blev vid
 spetskantern, så den gick gj ner i tranen i lampan.
 Så hade de en lampa liknade ett & skrivbläckhus med
 en pip upp med vekar i, som räckte ner i lampan att
 sätta i lycket ut, att användas i loga och lada.
 Utanför kuckelungnen och lompedallan satt fruentim-
 mesna om vinterquällarna, och arda och sparv ull
 och lingarn till kl. 8-9 om quällarna, tulgjus an-
 vändes icke om än vid högtidigare tillfällen

En sådan lompedalla användes långt in i mitten af 1800
 fotogon kom till. Högspinnrockarna sjöngs visor för
 att hålla sig varma, det var en lång arbetstid från
 klackarna 4 om morgonen